

Upplands Väsby
kommun

Styrdokument

Datum:
2023-06-13

Diarienummer:
KS/2022:177

**Kommunövergripande strategi för ANDTS (alkohol, narkotika, doping, tobak,
spel om pengar)
Upplands Väsby kommun 2023-2026**

Kategori	Styrdokumentsuppgifter
Nivå	Kommunfullmäktige
Kategori	Aktiverande styrdokument
Antagen	Kommunfullmäktige den 13 november 2023
Ikraftträdande	Den 1 december 2023
Giltig till och med	Den 31 december 2026
Ansvarig ägare	Brottsförebyggande strateg

Innehåll

1.1	Bakgrund	3
1.2	Syfte.....	3
1.3	Definitioner.....	3
1.4	Övergripande mål för ANDTS-strategi Upplands Väsby kommun	3
1.5	Olika nivåer i arbetet med ANDTS	4
1.5.1	Preventionspyramiden.....	5
1.6	Strategins långsiktiga mål.....	5
1.6.1	<i>Tillgång till alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.....</i>	5
1.6.2	<i>Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.</i>	5
1.6.3	<i>Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska successivt minska. 5</i>	5
1.6.4	<i>Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska successivt minska.....</i>	6
1.6.5	<i>Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar eller behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.</i>	6
1.6.6	<i>Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska. 6</i>	6
1.6.7	<i>En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.</i>	6
1.7	Perspektiv att beakta.....	6
1.8	Tillvägagångssätt.....	7
1.9	Bilaga 1. Perspektivbeskrivning.....	7
1.10	Bilaga 2. Lagar, styrdokument och riktlinjer som omfattas av ANDTS-arbetet ...	10

1.1 Bakgrund

Den första nationella strategin som samlade alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT), antogs av regeringen 2011 och förnyades 2016 för att gälla för åren 2016-2020. En proposition gällande ytterligare förnyad strategi för åren 2021-2025 överlämnades till riksdagen under våren 2021 men avslogs med hänvisning till att det behövdes ett förtydligande av insatser och ansvarsfördelning.

Den tidigare regeringens förtydligande har ett mer riktat fokus på narkotikaprevention, narkotikaklassade förskrivna och icke-förskrivna läkemedel samt spel om pengar, då spelmissbruk från och med 1 januari 2018 även omfattas av socialtjänstlagen. Spelmissbruk, vilket i denna kontext innebär spel om pengar, likställs numera som missbruk av alkohol eller droger. Det innebär att kommuner och regioner tillsammans har skyldighet att erbjuda stöd och vård till personer som har problem med spel om pengar.

Den nya strategin innefattar, utöver de vanliga tobaksprodukter, även e-cigarett, örtprodukter för rökning och de ny reglerade tobaksfria nikotinprodukter som till exempel vitt snus.

1.2 Syfte

Strategin för ANDTS syftar till att fungera som underlag till styrning, ledning och samverkan av kommunens främjande och förebyggande arbete med ANDTS. Strategin syftar även till att skapa en systematik och kontinuitet i arbetet med ANDTS-relaterade frågor. Strategins övergripande mål, som presenteras i denna strategi, har av regeringen även sammankopplats med delmål med utpekade centrala aktörer. De delmål där kommuner bedömts vara en central aktör har konkretiserats och brutits ner i aktiviteter i en aktivitetsplan för ANDTS, Upplands Väsby kommun.

1.3 Definitioner

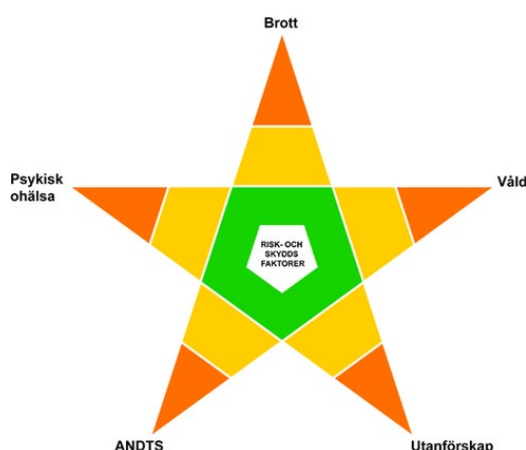
- **ANDTS:** alkohol, narkotika, dopingmedel, tobak och spel om pengar.
- **Alkohol:** En alkohol dryck är en dryck med en alkoholhalt som överstiger 2,25 volymprocent. I alkohollagen delas alkoholdrycker in i spritdrycker, vin, öl, andra jästa alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat.
- **Narkotika:** Narkotika är bedövande eller stimulerande medel som påverkar centrala nervsystemet och kan ge beroende eller skador. Exempel på narkotika är cannabis, opiater, centralstimulerande medel, nättdroger, hallucinogener och icke-medicinsk användning av narkotikaklassade läkemedel.
- **Dopningsmedel:** prestationshöjande substanser såsom anabola androgena steroider.
- **Tobak:** En produkt som framställs av bladen från tobaksväxter. Konsumeras vanligtvis via rökning eller snus. De traditionella produkterna är cigaretter och snus, men användning av e-cigarett (så kallade vejs/vapes) och vattenpipa blir allt vanligare.
- **Tobaksfria nikotinprodukter:** Produkt utan tobak som innehåller nikotin för konsumtion.
- **Örtprodukter för rökning:** En produkt som är baserad på växter, örter eller frukter som inte innehåller tobak och som kan förbrukas via rökning.

- **Spel om pengar:** Spel om pengar är allt från trisslotter till att spela på nätkasino. I Sverige måste man enligt lagen vara minst 18 år för att spela om pengar. Att vara spelberoende har likheter med beroende av alkohol eller andra droger, eftersom hjärnans belöningsystem påverkas på ett liknande sätt.
- **Sniffning/boffning:** att andas in ångor från lättflyktiga medel. Det kan även innebära att inhalera exempelvis lustgas eller torrschampo.

1.4 Övergripande mål för ANDTS-strategi Upplands Väsby kommun

Det övergripande målet är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar, samt ett minskat bruk av tobaks- och nikotinprodukter. Ohälsa, droganvändning, våld, kriminalitet och utanförskap är samhällsproblem som i stor utsträckning kan förklaras av samma bakomliggande faktorer, eller risk- och skyddsfaktorer. Tidigt främjande och förebyggande arbete som påverkar dessa bakgrundsfaktorer kan därför få effekter på många problemområden samtidigt. Genom ökad samverkan i det främjande och förebyggande arbetet har vi bättre möjligheter att nå resultat på fler områden.

ANDTS-strategin ska vara en del av kommunens brottsförebyggande arbete och krockar i flera andra brottsförebyggande områden.

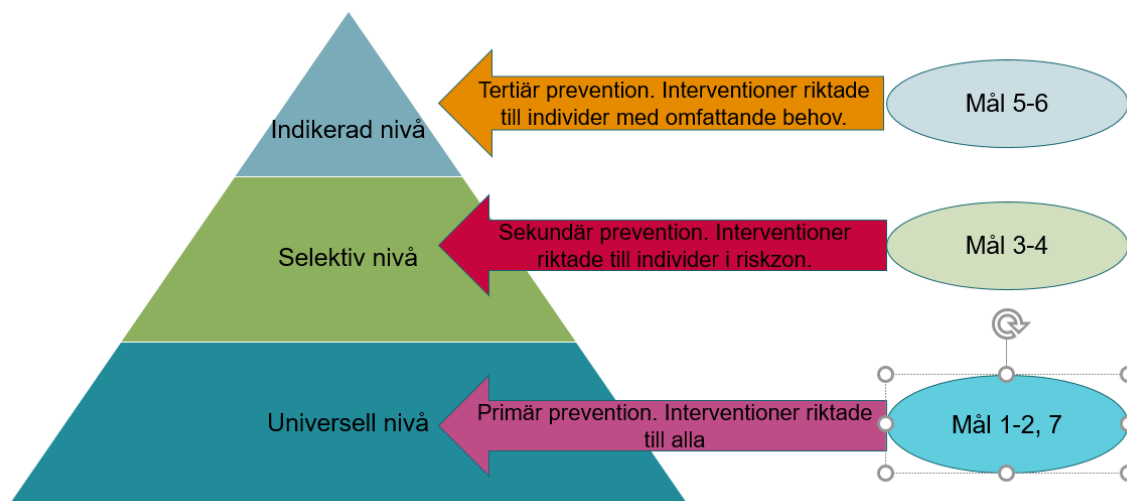

1.5 Olika nivåer i arbetet med ANDTS

Det förebyggande arbetet delas in i tre olika nivåer där fokus ligger på att nå hela befolkningen eller delar av den. Utifrån preventionspyramiden kan det riktade arbetet i strategins övergripande mål kategoriseras.

- **Universell nivå** omfattar insatser som riktar sig till hela befolkningen, till exempel för att reglera tillgängligheten till alkohol.
- **Selektiv nivå** omfattar insatser för riskgrupper, till exempel de som har en riskkonsumtion av alkohol.
- **Indikerad nivå** omfattar insatser som riktar sig till individer, till exempel beroendevård.

1.5.1 Preventionspyramiden

1.6 Strategins långsiktiga mål

1.6.1 *Tillgång till alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.*

För att kunna nå detta mål på lång sikt behöver samverkan utvecklas ytterligare mellan olika perspektiv som har betydelse för ANDTS-arbetet. Genom att bedriva tillsyn av försäljning av alkohol, tobaks och nikotinprodukter minskar tillgången till dessa varor för minderåriga. Även kontroll av försäljning av kosttillskott och receptfria läkemedel till minderåriga minskar risken för att unga introduceras till prestationshöjande preparat som doping. Skadeverkningar vid spel om pengar bör motverkas genom kunskapshöjande insatser.

1.6.2 *Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.*

Alkohol- och narkotikaförebyggande åtgärder ska finnas tillgängliga under hela livet. Stödet ska erbjudas till blivande föräldrar redan när barnet ligger i magen och barnet ska sedan själv erbjudas information genom skolans tobaks- och nikotinförebyggande arbete. De barn som växer upp i familjer med missbruk och beroende ska erbjudas anhörigstöd.

1.6.3 *Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska successivt minska.*

Genom att arbeta aktivt med att öka upptäckten av ANDTS-användning hos unga kan kommunens insatser nå fler. Kommunen ska erbjuda tidiga insatser till unga med ANDTS-relaterad ohälsa i syfte att minska risken för ett utvecklat beroende och för skadeverkningar och social utsatthet på andra livsområden. Kommunen ska lägga särskilt fokus på att stärka det narkotikaförebyggande arbetet samt arbeta aktivt för att minska användningen av lustgas i berusningssyfte.

1.6.4 *Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska successivt minska.*

Genom att erbjuda både främjande och förebyggande insatser och stöd bedöms detta mål kunna uppnås på sikt.

1.6.5 *Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar eller behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.*

Genom att arbeta utåtriktat och inkluderande genom brukardialog bedöms kommunen kunna nå fler personer i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av skadligt bruk eller beroende.

Kommunen kommer under perioden som strategin avser att följa det nationella arbetet med samsjuklighetsutredningen, vars slutredovisning kommer att lämnas senaste den 31 januari 2023, och bedöms komma att förtydliga arbetet med personer med samsjuklighet och stort samordningsbehov.

1.6.6 *Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopingmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.*

Genom att samverka med andra samhällsaktörer så som polis och region kan kommunen bidra med informationshöjande insatser i syfte att minska risken för skada eller dödsfall orsakat av ANDTS.

1.6.7 *En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.*

Kommunen kommer att arbeta mot detta mål genom att anta ett folkhälsobaserat synsätt i arbetet med ANDTS-strategin.

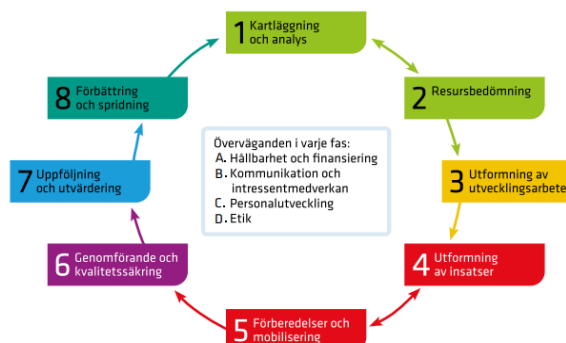
1.7 Perspektiv att beakta

I arbetet med ANDTS-frågor är det viktigt att vara medveten om att olika maktordningar och diskrimineringsgrunder så som kön, etnicitet, klass, ålder, funktionsförmåga, sexuell läggning och könsöverskridande identitet samspelar med och kan förstärka varandra. Nedanstående perspektiv ska genomsyra Upplands Väsby kommuns arbete med ANDTS-frågor.

- Riskperspektivet
- Målgruppsperspektiv
- Jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet
- Barnrättsperspektiv och ungdomsperspektiv
- Anhörig- och närståendeperspektiv
- Brukarperspektiv
- Folkhälsoperspektiv

1.8 Tillvägagångssätt

För att arbetet med den kommunövergripande ANDTS-strategin ska ske på ett strukturerat sätt används modell för implementering av ANDTS-arbetet som rekommenderas av Folkhälsomyndigheten EDPQS (European drug prevention quality standards).

För att nå de nationellt satta övergripande målen med ANDTS-strategin har målen brutits ner i delmål. En aktivitetsplan kommer att upprättas i syfte att konkretiserar tillvägagångssätt och planera aktiviteter för att nå strategins uppsatta delmål och på längre sikt även övergripande mål. Strategin och dess aktivitetsplan ska synliggöras i flerårsplan och berörda nämnders verksamhetsplaner. Arbetet följs på så sätt upp i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelser.

En uppföljning av ANDTS-arbetet sammanställs efter varje kalenderår. Kommunens arbete med ANDTS-strategin kommer att ingå i redan befintlig organisation och struktur för det övergripande brottsförebyggande arbetet.

Styrmodell och samordning

Nivå:	Mötesform/arena:	Ansvarig:
Inriktande nivå	<ul style="list-style-type: none">Kommunstyrelsens miljö- och planutskottKontorschefgruppen	KS ordförande Kommundirektör
Samordnande nivå	<ul style="list-style-type: none">Brottsförebyggande rådet	Kommundirektör
Verkställande nivå	<ul style="list-style-type: none">Kontor, bostadsbolag, näringsliv och civilsamhälle. Som stöd finns lokala brottsförebyggande råd.	Verksamhetschefer

Strategin för säkerhet- och brottsförebyggande arbete sätter en övergripande struktur för var de brottsförebyggande frågorna ska hanteras. Strukturen bygger på tre (3) nivåer med en tydlig ansvarsfördelning. Se dokument *”Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete i Upplands Väsby”*.

1.9 Bilaga 1. Perspektivbeskrivning

Riskperspektivet

Riskperspektivet innebär att identifiera och minimera företeelser som innebär risk för ohälsa. Riskperspektivet har länge utgjort en viktig utgångspunkt när det gäller att minska ANDTS-relaterad ohälsa. I riskperspektivet kan olika mål och intressekonflikter lättare tydliggöras.

Målgruppsperspektiv

Målgruppsperspektivet avser en viss del av befolkningen såsom vissa åldersgrupper eller särskilt utsatta grupper.

Jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet

Skillnader i bruk, skadligt bruk och beroende hänger liksom andra ANDTS-relaterade skador inte bara samman med socioekonomisk situation utan påverkas även av andra demografiska förhållanden såsom kön, ålder, etnisk bakgrund, boendeort. Ofta samspelar flera riskfaktorer med social utsatthet.

Barnrättsperspektiv och ungdomsperspektiv

Genom att barnkonventionen getts ställning som lag, har det förtydligats att domstolar och rättstillämpare på alla nivåer, i myndigheter, kommuner och regioner, ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn.

Goda uppväxtvillkor som stimulerar barns tidiga utveckling, inlärning och hälsa är avgörande för att uppnå jämlik hälsa som barn och som vuxen. Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk av ANDTS utgör en viktig grund för ANDTS-arbetet. En viktig utgångspunkt i arbetet ANDTS är att ett barnrättsperspektiv respektive ett ungdomsperspektiv tillämpas genomgående och att såväl barn som unga involveras i frågor som berör dem.

Anhörig- och närstående perspektiv

Anhöriga och närstående till personer i missbruk eller beroende, t.ex. föräldrar till vuxna barn med missbruk eller beroende, partners, vuxna barn med missbrukande föräldrar eller syskon, lever ofta under stor press och kan känna sig maktlösa inför att deras närstående far illa och kanske inte får rätt stöd, vård och behandling. De anhöriga och närstående har ofta behov av stöd och hjälp för egen del och är dessutom viktiga för att insatserna till den närstående ska ge resultat.

Brukarperspektiv

Brukarperspektivet bör beaktas i arbetet med ANDTS-strategi och ANDTS-aktivitetsplan genom att brukare involveras i kommunens ANDTS-arbete och kommunen efterfrågar brukares synpunkter och erfarenheter om de insatser som berör dem.

Folkhälsoperspektiv I ett folkhälsoperspektiv handlar insatser inte så mycket om individuella insatser, utan mer övergripande på universell nivå och utgår från tvärsektionell samverkan.

Områden att beakta när ett folkhälsoperspektiv anläggs är följande:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning

3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

1.10 Bilaga 2. Lagar, styrdokument och riktlinjer som omfattas av ANDTS-arbetet

Barnkonventionen

Artikel 3, 6, 17, 19, 24,26, 29, 33.

Skollagen (2010:800)

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37).

Läroplanen för gymnasieskolan (SKOLFS 2011:144).

Läroplanen för gymnasieskolan samt de olika ämnenas ämnes- och kursplanerna (SKOLFS 2011:19), (SKOLFS 2010:261)

ANDT(S) i skolans styrdokument

Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Alkohollag (SFS 2010:1622)

Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Narkotikastrafflag (SFS 1968:64)

Socialtjänstlagen (2001:453)

Spellag (2018:1138)